

'die onze mensen in Holland of ik hier toegepast hebben, was, dat wij onernstig of onverantwoordelijk gepraat meenden te moeten elimineren. Maar alle stemmen, die ook maar enigszins van belang leken om een volledig beeld van de toestand te geven, ook al weken die hemelsbreed af van mijn eigen opvattingen, heb ik altijd doorgestuurd, en dat zoveel mogelijk in de oorspronkelijke bewoordingen.'

Hij ontving geen antwoord.

★

Er had zich inmiddels rond van Heuven Goedhart nog méér afgespeeld: Somer en van Houten hadden geprotesteerd tegen zijn 'Nota inzake de 'illegaliteit' in Nederland' en Somer had geweigerd, een telegram van van Heuven Goedhart aan Jan Meijer door te sturen dat betrekking had op een toezegging van van Heuven Goedhart om na de bevrijding hoofdredacteur te worden van *Het Parool*, dat als dagblad zou gaan verschijnen.

Van Heuven Goedharts nota werd op 22 augustus door de koningin aan van Houten toegezonden. De koningin had hem, gelijk vermeld, de hoofdpunten uit de inhoud al meegedeeld – de bedoeling was dat Somer en hij nu op schrift het door van Heuven Goedhart neergelegde beeld zouden beoordelen en, voorzover nodig, aanvullen. Zij deden dat enkele dagen later in een rapport² waarin erkend werd dat, wat de 'documentatie' uit Nederland betrof, 'de Zwitserse lijn' (Weg A) 'voor het leeuwendeel (had) gezorgd' ('en voor de opbouw en de exploitatie daarvan kan men slechts de grootste bewondering hebben'), maar er waren ook andere wegen en o.m. van de belangrijke, in bezet gebied werkzame spionage- en 'pilotenhulp'-groepen had van Heuven Goedhart in zijn nota geen melding gemaakt; het Nationaal Comité van Verzet deed 'zeer nuttig werk', de uitdrukking 'Indiaans' ten aanzien van de Raad van Verzet leek 'niet billijk', *Ons Volk* had een grote lezerskring, de 'steunorganisaties' (de begrippen LO en LKP stonden kennelijk Somer en van Houten nog niet helder voor ogen) waren ten onrechte niet genoemd en 'dat de OD 'militaire dictatuur' zou nastreven', was 'nonsens' ('de OD heeft altijd verklaard zich te zullen onderwerpen aan de wensen van de regering'), ook was 'pertinent onjuist, dat [de] OD zich met illegaal werk zelf

¹ Brief, 17 sept. 1944, van W. A. Visser 't Hooft aan Gerbrandy (Zwitserse Weg A, 1 b, A 38 (7)). ² Tekst: *Eng.*, dl. V b, p. 491-94.